

УДК 364.4:159.9-053.6:316.356.2

DOI 10.31499/2618-0715.2(17).2026.361094

**МІЖВІДОМЧА ТА МІЖСЕКТОРАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ ФАХІВЦІВ  
СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У РОБОТІ З СІМ'ЯМИ ПІДЛІТКІВ ІЗ  
ДЕЛІНКВЕНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ  
ВДОСКОНАЛЕННЯ**

**Ісмагулова Марія**, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри філософії Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», координаторка з питань захисту прав дитини та освіти в надзвичайних ситуаціях Terre des hommes – Допомога дітям по всьому світу – Фонд, Україна.

**ORCID:** 0009-0008-1917-9502

**E-mail:** mariiaismahulova@gmail.com

*Актуальність дослідження зумовлена впливом тривалого воєнного контексту на соціально-демографічну ситуацію в Україні та зростанням кількості сімей, які потребують підтримки, зокрема тих, де виховуються підлітки з проявами делінквентної поведінки. Метою дослідження є обґрунтування особливостей міжвідомчої взаємодії фахівців у роботі з такими сім'ями. У роботі використано методи аналізу та узагальнення наукових джерел і нормативно-правових актів. Встановлено значення сімейного середовища як ключового чинника та визначено роль координації як умови ефективної підтримки.*

**Ключові слова:** делінквентна поведінка, підлітки, сімейне середовище, соціальна робота, міжвідомча взаємодія, превенція.

**INTERAGENCY AND INTERSECTORAL COOPERATION IN WORK WITH  
FAMILIES OF ADOLESCENTS WITH DELINQUENT BEHAVIOR: PROBLEMS  
AND DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT**

**Ismahulova Mariia**, PhD student third-cycle doctoral level at the Department of Philosophy National Technical University of Ukraine Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Child Protection and Education in Emergencies Coordinator Terre des hommes Helping Children Worldwide Foundation Ukraine.

**ORCID:** 0009-0008-1917-9502

**E-mail:** mariiaismahulova@gmail.com

*The relevance of the study is determined by the impact of the prolonged war in Ukraine on the socio-demographic situation, which has led to an increase in the number of families requiring social support, particularly those raising adolescents with manifestations of delinquent behavior. Under such conditions, effective cooperation among professionals from different sectors of the social sphere becomes critically important.*

*The aim of the study is to theoretically substantiate the features of interagency and intersectoral cooperation in work with families of adolescents with delinquent behavior and to identify key problems and directions for its improvement in the context of contemporary social challenges.*

*The research is based on general scientific methods, including analysis, synthesis, generalization, and systematization of academic sources, as well as content analysis of legal and regulatory frameworks in the field of social work and child protection.*

*The article examines the role of the family environment as a key factor influencing the formation of delinquent behavior in adolescents and identifies major risk and protective factors. The importance of interagency cooperation as a necessary condition for providing comprehensive family support is substantiated. It is established that the lack of coordinated mechanisms of interaction, joint*

## СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

*planning, and information exchange among social service providers reduces the effectiveness of interventions and leads to fragmentation of support.*

*The study demonstrates that effective prevention of delinquent behavior requires a systemic, family-centered approach that combines intersectoral cooperation, development of coordination mechanisms at the community level, and strengthening of the institutional capacity of the social sphere.*

**Keywords:** *delinquent behavior, adolescents, family environment, social work, interagency cooperation, prevention.*

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.** Українське суспільство функціонує в умовах довготривалої війни, що супроводжується погіршенням соціально-економічного становища окремих соціальних груп, психологічним і фізичним виснаженням населення та колективним переживанням травматичного досвіду. За таких умов суттєво зростає навантаження на фахівців соціальної сфери, зокрема у системах соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, водночас спостерігається відтік кадрів та обмеженість ресурсів. У контексті демографічної кризи особливої актуальності набуває питання збереження безпечного та сприятливого середовища для розвитку дитини та інвестування у розвиток молодого покоління як стратегічного ресурсу держави.

Попри те, що на законодавчому рівні дитина визначається як особа від народження до 18 років, підлітки нерідко залишаються поза фокусом більшості програм підтримки та реагування на наслідки війни як з боку держави, так і гуманітарних організацій. Водночас саме підлітковий вік характеризується складними психосоціальними процесами, пов'язаними з формуванням ідентичності, підвищеною чутливістю до соціального середовища та потребою в автономії. Додатковим фактором впливу є активне перебування підлітків в онлайн-середовищі, де вони регулярно стикаються з контентом, що відображає насильство, руйнування та відсутність відповідальності за протиправні дії, що може впливати на формування девіантних поведінкових моделей.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Як свідчать вітчизняні та міжнародні наукові дослідження [1, 2, 3], сімейне середовище відіграє ключову роль у формуванні поведінки підлітка, виступаючи як фактор ризику або захисту. Водночас сучасні українські сім'ї також зазнають значного впливу воєнного контексту: розділення сімей, вимушене переміщення, втрата джерел доходу, житла, а також накопичення психоемоційного напруження. Це призводить до трансформації виховних практик, зниження рівня батьківської залученості, послаблення емоційного зв'язку між батьками та дітьми, а в окремих випадках – до втрати батьківських компетентностей.

Незважаючи на наявність досліджень, що підтверджують важливість якісного сімейного середовища для розвитку дитини [2], питання організації системної підтримки сімей, які виховують дітей залишається недостатньо розробленим. Зокрема, недостатньо уваги приділено механізмам міжсекторальної координації взаємодії фахівців різних систем – соціального захисту, освіти, охорони здоров'я та ювенальної юстиції – зокрема у процесі роботи з сім'ями підлітків, які демонструють делінквентну поведінку.

Кожен із зазначених секторів реалізує власні підходи до реагування на виклики, з якими стикаються діти та їхні батьки, однак відсутність узгоджених механізмів міжвідомчої і міжсекторальної взаємодії, спільного планування та обміну інформацією призводить до фрагментованості соціальної підтримки, а також свідчить про відсутність системного превентивно-профілактичного підходу щодо допомоги сім'ям з дітьми, які в умовах війни здебільшого залишаються сам-на-сам із життєвими викликами. У результаті сім'ї змушені взаємодіяти з різними системами ізольовано, без цілісного супроводу, що знижує ефективність втручань і ускладнює досягнення стійких позитивних змін у процесі запобігання й локалізації девіантних форм поведінки серед дітей та безпосередньо превенції делінквентної поведінки підлітків.

## СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА



Аналізуючи основні чинники виникнення девіацій у дитячо-молодіжному середовищі, варто зазначити, що важливими чинниками формування девіантної поведінки підлітків є емоційна нестабільність та конфліктність найближчого оточення. Зокрема, схильність батьків до агресивної поведінки, використання погроз або фізичного насильства, а також асоціальні моделі взаємодії формують у підлітків викривлене уявлення про міжособистісні стосунки. У таких умовах діти засвоюють агресивні патерни поведінки та відтворюють їх у ширшому соціальному середовищі, що може призводити до деструктивних наслідків. Науковці приходять до висновку, що необхідна корекційна робота не тільки з підлітками, а й просвітницька-консультативна діяльність спрямована на батьків цих підлітків [1, с. 70-71].

У сучасних наукових оглядах підкреслюється ключова роль сімейних факторів у формуванні делінквентної поведінки підлітків. Зокрема, за даними, наведеними D. Farrington та B. Welsh, діти, які зростають у сім'ях із низьким рівнем емоційної підтримки, конфліктними або насильницькими моделями взаємодії, значно частіше демонструють делінквентну поведінку, тоді як підтримуюче сімейне середовище може виступати потужним захисним фактором навіть у ситуаціях зовнішньої нестабільності [2].

Варто також зазначити, що серед різних чинників ризику формування правопорушної, делінквентної поведінки підлітків, окремий вплив мають індивідуальні фактори ризику, такі як низький рівень почуття провини, слабо сформована совість, недостатній самоконтроль, труднощі з відкладенням задоволення та обмежена здатність оперувати абстрактними поняттями. Також безумовно впливають соціально-економічне та освітнє середовище, в якому зростають діти. Однак саме сімейне середовище виступає первинним механізмом формування поведінкових стратегій підлітка, який визначає подальшу взаємодію дитини із соціальним середовищем, а отже сім'я відіграє ключову роль у майбутньому прояві дитини в системі «я – соціум», в її умінні вибудовувати конструктивні соціальні зв'язки, розуміти свої перспективи і досягати цілей через самореалізацію цивілізованим способом, без порушення соціальних норм. Відсутність же підтримуючого сімейного середовища для підлітків, сталої системи соціально-педагогічної підтримки сімей з дітьми найчастіше стають тими чинниками ризику формування делінквентної поведінки, яка потім руйнує їх майбутнє.

Слід відмітити, що робота з батьками описується як одна з 7 стратегій подолання насильства над дітьми, згідно з рекомендаціями міжнародних досліджень. Підкреслюється важливість підтримки батьків і опікунів у формуванні навичок позитивного, ненасильницького виховання та ефективної комунікації з дітьми. Такий підхід сприяє зменшенню жорстких практик виховання, зміцненню емоційного зв'язку між батьками та дітьми та запобігає насильству щодо дітей і проявам агресивної поведінки серед підлітків. Крім того, сімейно-орієнтовані інтервенції доводять свою економічну ефективність порівняно з подоланням наслідків насильства [3, с. 57].

В Україні існує ціла низка нормативно-правових актів та законів, які вказують на необхідність міжвідомчої та міжсекторальної координації та взаємодії фахівців у роботі з сім'ями та дітьми. Так, науковці Дащаківська О.Ю., Максименко К.М. та Стельмах С.С. зазначають, що незважаючи на наявну рамку взаємодії на рівні місцевого самоврядування залишаються можливості для різного трактування таких форм. Основною проблемою залишається відсутність системного обміну інформацією між установами: окремі відомства не завжди здійснюють належне інформування інших учасників щодо виявлення дітей, родин, які потребують підтримки [4, с. 59]. Така фрагментованість підтримки призводить до демотивації та відчуття покинутості вразливих категорій населення, упущення можливостей вчасного реагування, запущення ситуації та незворотніх процесів, які загрожують життю та благополуччю дитини.

Аналіз наукових джерел свідчить про достатній рівень дослідженості сімейних факторів формування делінквентної поведінки підлітків та ефективності сімейно-

## СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА



орієнтованих інтервенцій. Водночас недостатньо розробленими залишаються питання міжвідомчої координації діяльності фахівців соціальної сфери у роботі з сім'ями, що зумовлює також необхідність подальших досліджень у напрямі міжсекторальної координації діяльності фахівців у роботі з сім'ями підлітків, схильних до правопорушень, із делінквентною поведінкою.

**Мета дослідження** полягає у теоретичному обґрунтуванні особливостей міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії фахівців у роботі з сім'ями підлітків із делінквентною поведінкою, а також у визначенні ключових проблем і напрямів її вдосконалення в умовах сучасних соціальних викликів.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких дослідницьких завдань:

1. Розкрити вплив родинного середовища на формування делінквентної поведінки підлітків у сучасних умовах.
2. Узагальнити наукові підходи до визначення факторів ризику та захисту у формуванні поведінки підлітків.
3. Охарактеризувати роль соціальної роботи та соціально-педагогічної діяльності у підтримці сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах.
4. Проаналізувати особливості організації міжвідомчої взаємодії фахівців у роботі з родинами підлітків із делінквентною поведінкою.
5. Визначити основні проблеми координації діяльності фахівців соціальної сфери в умовах сучасних викликів.
6. Окреслити напрями вдосконалення міжсекторальної взаємодії у системі підтримки дітей та сімей.

**Методи дослідження.** У процесі дослідження використано загальнонаукові методи дослідження, зокрема аналіз, синтез, узагальнення та порівняння наукових джерел з метою виявлення основних підходів до проблеми делінквентної поведінки підлітків та ролі родинного середовища у формуванні протиправної поведінки. Також застосовано метод контент-аналізу нормативно-правових актів для визначення особливостей міжвідомчої взаємодії фахівців соціальної сфери у процесі допомоги сім'ям з дітьми.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Родинне середовище та сім'я як базовий соціальний інститут виховання виступають визначальним чинником формування особистості та функціонування суспільства загалом. Саме в сім'ї закладаються ціннісні орієнтації майбутньої дорослої людини, формуються уявлення про соціальні норми та створюються умови для розвитку потенціалу дитини.

Воєнний контекст соціальної реальності, що триває в Україні понад десять років, суттєво вплинув на соціально-демографічну ситуацію, спричинивши загострення демографічної кризи. У цих умовах питання підтримки сімей з дітьми, створення сприятливих умов для народження та виховання дітей набуває особливої значущості як у соціальному, так і в державницькому вимірі.

Підлітковий вік характеризується низкою складних психологічних і соціальних процесів, зокрема кризою ідентичності, пошуком власного місця в соціумі, зміщенням орієнтації з сімейного середовища та авторитету батьків на групу однолітків, а також інтенсивними фізіологічними змінами під час пубертатного періоду. Водночас сучасні підлітки стикаються з додатковими викликами, пов'язаними з війною, зокрема підвищеним рівнем психологічного навантаження, обмеженим доступом до очної освіти в окремих регіонах та порушенням звичних процесів соціалізації і проживання періоду свого дитинства і дорослішання в «нормальних» умовах.

Особливе занепокоєння викликає збільшення часу, який підлітки проводять в онлайн-середовищі. Окрім потенційних можливостей, воно містить значні ризики, зокрема вплив контенту з ознаками насильства, руйнувань і втрат, а також загрози маніпуляцій і вербування, що у поєднанні з несформованістю критичного мислення, а також недостатнім

## СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА



рівнем підтримки з боку сім'ї сприяє підвищенню вразливості підлітків до формування делінквентних моделей поведінки.

Водночас саме сімейне середовище може слугувати фактором захисту, сприяти формуванню соціально прийнятних цінностей і надавати життєві орієнтири на шляху становлення молодшої людини.

Незважаючи на виклики війни, нестабільність економічного становища та низку інших викликів державні інституції продовжують функціонувати та надавати послуги громадянам, в тому числі підтримку вразливим верствам населення. Попри наявність широкого спектра соціальних, освітніх та медичних послуг, доступних населенню, у своїй роботі ми хочемо зосередитись на аналізі міжвідомчої координації діяльності фахівців соціальної роботи, соціальних педагогів у процесі підтримки сімей з підлітками, схильними до делінквентної поведінки.

Відповідно до Національного класифікатора професій ДК 003:2010, соціальний педагог належить до фахівців соціальної сфери, діяльність яких пов'язана із забезпеченням соціально-педагогічної підтримки дітей та молоді [5]. У наукових дослідженнях вітчизняних авторів, зокрема О. В. Безпалько, соціальна педагогіка фокусується на розвитку особистості як суб'єкта соціального життя та передбачає організацію педагогічно обґрунтованого впливу соціального середовища з метою формування соціально прийнятних моделей поведінки [6].

Основними завданнями соціального педагога у роботі з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах, є своєчасне виявлення випадків порушення прав членів сім'ї, визначення причин сімейного неблагополуччя та інформування відповідних органів. Важливим напрямом діяльності є також профілактика девіантної поведінки, запобігання повторним випадкам порушення прав як у сімейному, так і в соціальному середовищі. Значну роль відіграє інформаційно-просвітницька діяльність, спрямована на формування відповідального батьківства та підвищення рівня правової і психолого-педагогічної обізнаності населення. Окрім цього, діяльність фахівця соціальної роботи, соціального педагога передбачає надання комплексної допомоги в організації життєдіяльності сім'ї, створенні належних умов для її функціонування, самореалізації та розвитку її членів. Такий підхід базується на визнанні сім'ї як соціальної системи та виховного інституту суспільства, а також на захисті і дотриманні прав і обов'язків її членів [7, с.5].

Водночас, попри те, що соціальний педагог здійснює діяльність у межах закладів освіти, охорони здоров'я чи пенітенціарної системи, його функціональне призначення має передусім соціальний характер. У цьому контексті соціальний педагог виступає ключовим агентом забезпечення соціального захисту дитини в межах інституцій, основною функцією яких є надання освітніх або медичних послуг. Саме наявність фахівців соціальної сфери у таких закладах створює передумови для ефективної міжвідомчої взаємодії та забезпечує можливість надання комплексної, всебічної підтримки дітям і сім'ям.

Соціальна робота розглядається як прикладна галузь знань, що поєднує теоретичні знання з практичною діяльністю, спрямованою на покращення якості життя окремих осіб, сімей та громад [8, с. 13]. Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги», соціальна робота реалізується через систему соціальних послуг і спрямована на профілактику складних життєвих обставин, подолання або мінімізацію їх наслідків, а також підтримку осіб і сімей, які перебувають у таких обставинах [9].

Враховуючи вище зазначене, варто наголосити, що виклики, пов'язані з воєнним контекстом, зумовили не лише розширення державних соціальних послуг, а й масштабне гуманітарне реагування, яке розпочалося на сході України у 2014 році та набуло загальнонаціонального характеру після початку повномасштабного вторгнення, потужний розвиток громадських ініціатив екстреного реагування і допомоги сім'ям з дітьми, вразливим категоріям українців. Діяльність міжнародних гуманітарних організацій та

## СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА



громадського сектору сприяла впровадженню в Україні міжнародного досвіду, сучасних підходів і найкращих практик у сфері соціальної роботи, захисту дітей та підтримки сімей.

За умови належної адаптації до національного контексту такі підходи не лише доповнюють, але й підсилюють спроможність вітчизняної системи соціального захисту, сприяючи розвитку професійної експертизи фахівців. Особливий акцент у діяльності міжнародних донорів і гуманітарних організацій робиться на забезпеченні міжвідомчої і міжсекторальної координації між різними суб'єктами надання допомоги, що розглядається як ключовий механізм ефективної підтримки сімей з дітьми, у тому числі підлітків із ознаками делінквентної поведінки. Це особливо актуалізує потребу в ефективній координації між державними інституціями та гуманітарними акторами на рівні громад.

Реформа децентралізації передала значну частину повноважень щодо забезпечення надання соціальних послуг органам місцевого самоврядування, зокрема територіальним громадам. Водночас, попри зростання кількості вразливих категорій населення, не всі громади мають належно функціонуючі центри надання соціальних послуг, що призводить до обмеженого доступу населення до відповідної підтримки. Навіть за наявності фахівців соціальної роботи їх чисельність часто є недостатньою для реалізації повноцінної профілактичної діяльності.

Ситуація ускладнюється у випадках роботи з родинами підлітків із делінквентною поведінкою, оскільки такі сім'ї нерідко характеризуються множинністю вразливостей, а складні життєві обставини можуть мати міжпоколінний характер наступності і реплікації асоціальних та антисоціальних форм поведінки членів родини. Одним із поширених факторів ризику є наявність у батьків або опікунів досвіду правопорушної поведінки чи перебування у місцях позбавлення волі, що впливає на формування відповідних моделей поведінки у дітей.

У таких умовах роль фахівця соціальної роботи, соціального педагога полягає у виявленні та активізації ресурсів сім'ї в межах соціально-екологічної моделі, які можуть виступати факторами захисту та сприяти формуванню у дитини соціально прийнятних поведінкових стратегій. Водночас ця діяльність є тривалою та ресурсозатратною, часто потребує багаторічного соціального (соціально-педагогічного) супроводу сім'ї, що ускладнюється обмеженістю кадрових і організаційних можливостей державної системи соціального захисту.

Проведений теоретичний аналіз і наш фаховий досвід в системі недержавної допомоги сім'ям з дітьми засвідчує, що жоден із фахівців не спроможний самостійно забезпечити всебічну підтримку родинам, особливо в контексті орієнтації на превенцію та запобігання формуванню деструктивних моделей поведінки, зокрема і делінквентної, на рівні особистості, сім'ї та суспільства загалом. У зв'язку з цим ключового значення набувають міжвідомча співпраця і координація діяльності, налагоджений обмін інформацією та спільна відповідальність суб'єктів взаємодії за благополуччя дитини.

Водночас на практиці спостерігається недостатня розробленість чітких механізмів спільного планування роботи, зокрема у сфері соціального та соціально-педагогічного супроводу дітей і сімей. Заклади освіти часто не мають чіткого алгоритму реагування й уніфікованих форм перенаправлення, що ускладнює як відстеження самих випадків перенаправлення, так і оцінку їхньої ефективності вирішення, соціально-педагогічної допомоги і підтримки. За таких умов регулярна та відкрита міжвідомча комунікація виступає базовою умовою забезпечення узгодженої роботи суб'єктів соціальної підтримки сімей з дітьми.

Важливим аспектом є також розвиток і залучення недержавних громадських організацій до співпраці і вибудовування спільної стратегії допомоги вразливим категоріям сімей з дітьми на рівні громад. Варто зазначити, що, хоча стандартизовані підходи та форми взаємодії доцільно розробляти на національному рівні, безпосередня

## СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА



організація міжсекторальної співпраці відбувається на локальному рівні, оскільки вона залежить від контексту та соціокультурних особливостей конкретних громад.

У роботі з підлітками, які демонструють ознаки делінквентної поведінки, ефективна допомога передбачає залучення міждисциплінарної команди фахівців. Окрім соціального працівника та соціального педагога, до неї можуть входити психолог або психіатр, представники ювенальної превенції, а також інші спеціалісти. Важливими складовими такої роботи є не лише індивідуальна підтримка дитини, але й робота з її найближчим оточенням, передусім родиною, а також із групою однолітків через групові інтервенції.

**Висновки та перспективи подальших наукових досліджень.** Довготривалий воєнний контекст призводить до погіршення соціально-економічного стану населення, унаслідок чого державні інституції соціального захисту стикаються з постійно зростаючим навантаженням і перевантаженням. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що формування делінквентної поведінки підлітків є складним соціальним явищем і багатофакторним процесом, у якому ключову роль відіграє сімейне середовище та соціум. Сім'я може виступати як потужним фактором захисту, так і джерелом ризиків, зокрема у випадках конфліктних взаємин, насильства, низького рівня батьківської підтримки або наявності асоціальних моделей поведінки.

Встановлено, що в умовах тривалого воєнного контексту українські родини зазнають значних трансформацій, що впливають на виховні практики, рівень емоційної залученості батьків та загальну здатність сім'ї виконувати свої соціалізуючі функції. Це, у свою чергу, підвищує вразливість підлітків до формування делінквентних моделей поведінки, особливо за відсутності належної підтримки з боку дорослих і фрагментованої підтримки сімей соціальними інституціями.

Дослідження показало, що ефективна підтримка сімей підлітків із делінквентною поведінкою неможлива в межах діяльності одного фахівця або однієї системи державного чи громадського сектору. Фрагментованість підходів, відсутність налагоджених механізмів міжвідомчої і міжсекторальної співпраці, обміну інформацією та спільного планування роботи між суб'єктами соціальної сфери, освіти, охорони здоров'я, ювенальної превенції та інших акторів соціальної підтримки і допомоги суттєво знижують ефективність втручань.

Обґрунтовано, що міжсекторальна координація і міжвідомча взаємодія є ключовою умовою забезпечення комплексної підтримки дітей та сімей. Водночас на практиці її реалізація ускладнюється через відсутність уніфікованих інструментів взаємодії, стандартизованих форм перенаправлення та чітко визначених механізмів спільного супроводу випадку, особливо на рівні територіальних громад.

Встановлено, що роль соціального педагога та фахівця соціальної роботи у цих процесах є визначальною, оскільки саме вони забезпечують зв'язок між різними системами та виступають координаторами підтримки дитини і сім'ї. Однак обмеженість кадрових і ресурсних можливостей значно ускладнює реалізацію довготривалого супроводу, необхідного для досягнення стійких змін.

Перспективними напрямками вдосконалення системи підтримки є розробка та впровадження уніфікованих механізмів міжвідомчої взаємодії, створення спільних інструментів планування та оцінки ефективності роботи з випадком, а також посилення ролі сімейно-орієнтованих підходів і профілактичних програм. Важливим є також поєднання національного рівня стандартизації із гнучкістю локальної реалізації з урахуванням соціокультурних особливостей громад.

Таким чином, підвищення ефективності реагування на делінквентну поведінку підлітків потребує системного підходу, що поєднує роботу з сім'єю, міжсекторальну координацію та розвиток інституційної спроможності соціальної сфери і розробки потужних міжвідомчих практик взаємодії, що і стане предметом нашого наукового пошуку у подальших дослідженнях.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вінс В. А., Тороп О. С. Вплив сім'ї на формування девіантної поведінки в підлітків. Габітус. 2023. Вип. 54. С. 69–71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.54.12>
2. Farrington D. P., Welsh B. C. Saving children from a life of crime. Oxford: Oxford University Press, 2007.
3. World Health Organization. INSPIRE: seven strategies for ending violence against children. Geneva: WHO, 2016. 49 p.
4. Дашчаківська О. Ю., Криницька І. П., Максименко К. М. Спільно до нових послуг: керівництво із впровадження інтегрованих соціальних послуг для сімей з дітьми в громадах. Частина 2. Ведення випадку та міжвідомча взаємодія: посібник. Київ: ГС «Українська мережа за права дитини», 2021. 59 с.
5. Національний класифікатор України: ДК 003:2010 «Класифікатор професій». Київ: Держспоживстандарт України, 2010.
6. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка та соціальна робота у сучасному освітологічному просторі. Освітологічний дискурс. 2011. № 1(3). С. 103–111.
7. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: навчальний посібник. Київ: ДЦССМ, 2002. 132 с.
8. Семігіна Т. В., Столярик О. В. Нове обличчя соціальної роботи: сучасні теорії та підходи. Таллінн: Teadmus, 2025. 524 с.
9. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII.

## REFERENCES

1. Vins, V. A., & Torop, O. S. (2023). Vplyv simi na formuvannia deviantnoi povedinky v pidlitkiv [The influence of family on the formation of deviant behavior in adolescents]. *Habitus*, 54, 69–71. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.54.12> [in Ukrainian].
2. Farrington, D. P., & Welsh, B. C. (2007). *Saving children from a life of crime*. Oxford University Press.
3. World Health Organization. (2016). *INSPIRE: Seven strategies for ending violence against children*. WHO. <https://www.who.int/publications/i/item/inspire-seven-strategies-for-ending-violence-against-children>
4. Dashchakivska, O. Yu., Stelmakh, S. S., & Maksymenko, K. M. (2021). Spilno do novykh posluh: Kerivnytstvo iz vprovadzhenia intehrovanykh sotsialnykh posluh dlia simei z ditny v hromadakh. Chastyna 2. Vedennia vypadku ta mizhvidomcha vzaiemodiia [Together towards new services: A guide to implementing integrated social services for families with children in communities. Part 2. Case management and interagency cooperation]. Ukrainian Network for Child Rights. [in Ukrainian].
5. Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy: DK 003:2010 "Klasyfikator profesii" [National Classifier of Ukraine: DK 003:2010 "Classifier of Professions"]. Derzhspozhyvstandart Ukrainy, 2010. [in Ukrainian].
6. Bezpalko, O. V. (2011). Sotsialna pedahohika ta sotsialna robota u suchasnomu osvitolohichnomu prostori [Social pedagogy and social work in the modern educational space]. *Osvitolohichni dyskurs*, 1(3), 103–111. [in Ukrainian].
7. Trubavina, I. M. (2002). Sotsialno-pedahohichna robota z neblahopoluchnoiu simieiu [Socio-pedagogical work with disadvantaged families]. DTSSM. [in Ukrainian].
8. Semyhina, T. V., & Stoliaryk, O. V. (2025). Nove oblychchia sotsialnoi roboty: Suchasni teorii ta pidkhody [The new face of social work: modern theories and approaches]. Teadmus. [in Ukrainian].
9. Pro sotsialni posluhy [On Social Services]: Zakon Ukrainy № 2671-VIII (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> [in Ukrainian].

**Конфлікт інтересів:** Автор повідомляє про відсутність конфлікту інтересів.

**Фінансування дослідження:** Дослідження виконано без залучення зовнішнього фінансування.

**Доступність даних:** Дослідження не передбачало використання окремих наборів даних.

**Використання штучного інтелекту:** Під час підготовки рукопису автор використовував ChatGPT з метою мовного редагування та структурування тексту. Усі результати були перевірені та відредаговані автором, який несе повну відповідальність за зміст статті.

Дата першого надходження статті до видання – 30.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування – 11.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) – 19.05.2026